YEŞİL YAKALILARIN İSTİHDAMDA DEĞERLENDİRİLEBİLİRLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Öğr. Gör. Dr. Barış AKSU

Kocaeli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Benan YÜCEBALKAN

Kocaeli Üniversitesi

ÖZET

Günümüzde dünya ölçeğinde çevre bilincinin öne çıkmasıyla birlikte pek çok örgütün ve işletmenin misyonu, stratejileri ve uygulamalarına yansıyan bir "Yeşil Rönesans" yaşadığı söylenebilir. Bu bağlamda yeşil ekonominin ortaya çıkardığı "yeşil işler" ise yapısı ve özelikleri açısından geleceğin istihdam alanı olarak görülmektedir. "Çevre kalitesini korumayı ve artırmayı sağlayan, gelecekte dünya ekosistemine zarar verebilecek her türlü faaliyetten kaçınan işler" olarak tanımlanana yeşil işlerin ya da yeşil yakalı mesleklerin ekosistemi ve biyolojik çeşitliliği korumaya yardım etmesi; verimli stratejiler yoluyla enerji, malzeme ve su tüketimini azaltması; ekonomik faaliyetleri düşük karbon kullanımıyla gerçekleştirmesi ve her türden atık ve kirlilik üretimini en aza indirmesi ve önlemesi olmak üzere dört temel özelliği bulunmaktadır. Ayrıca kapsam genişletilerek yeşil işler, "işgücüne verimli çalışma ortamları sunan, yeterli gelir olanağı ve sosyal koruma sağlayan, işçi haklarına saygılı ve hayatlarını etkileyen kararlara katılım olanağı veren işler" olarak da tanımlanmaktadır. Bu kavram ve olgulardan yola çıkan çalışmanın amacı, gelecekteki potansiyel yeşil yakalı çalışanların ve liderlerin çevre bilinçleri ile çevreye duyarlı davranış düzeylerinin tespiti olarak belirlenmiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bu inceleme sonucunda, potansiyel yeşil yakalıların istihdamda değerlendirilebilirlikleri üzerine yorumlar yapılmıştır. Sonuç olarak; öğrencilerin gerek kişisel olarak gerekse de sosyal olarak çevreci davranışlar sergiledikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca gözlemleri sonucunda bulundukları toplumun "çevre bilinci düzeyi"nin de olumsuz yönde olduğunu belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil yakalılar, yeşil işler, yeşil istihdam, çevre bilinci.

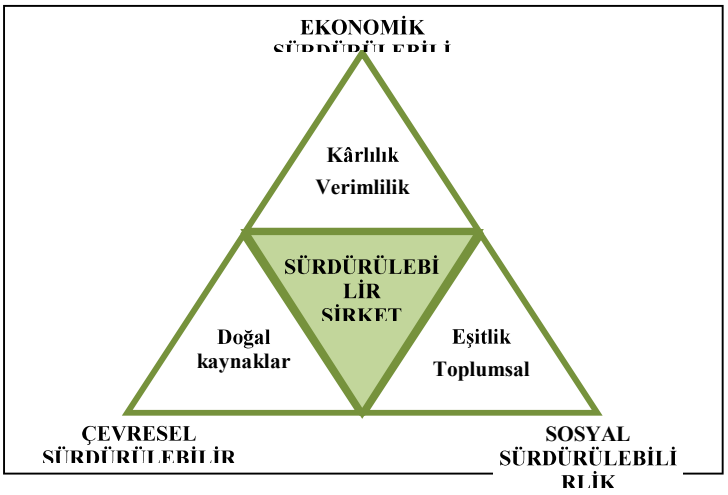
GİRİŞ

Dünya ölçeğindeki çevre kirliği, iklim değişikliği ve ekonomik krizler toplumları birçok alanda olumsuz etkileyerek arayışlara yöneltmektedir. Yaşanan olumsuzluklara ve doğal kaynakların hor kullanılmasıyla ortaya çıkan çevresel dejenerasyona, küresel felâketlere çözüm önerisi olarak ortaya çıkan yeşil paradigma, herkesin gezegenin sınırlarına saygı duyarak yaşayacağı, çalışacağı, tüketeceği, ilişki kuracağı ve hareket edeceği bir alan yaratmaya yönelik dönüşümsel bir çabadır.

Bu bağlamda işletmelerin üretim ve hizmet süreçlerindeki kaynak verimliliği ve çevre kirliliği pek çok ülkenin bir an önce eyleme geçmek için üzerinde düşündükleri bir konu haline gelmiştir. Halen gelişmekte olan ülkelerdeki işletmelerin büyük çoğunluğu ekonomik kaygılarla çevre duyarlılığını öncelik sıralamasında daha geriye ötelemektedir ki, bu da gelecekte yalnızca o ülkeyi değil tüm dünyayı etkileyecek ve geri dönülemez çevresel felaketlere yol açabilecek nedenlerden en önemlisi olarak görülmektedir. Bu nedenle üretim yapan büyük ve küçük ölçekli tüm işletmelerin çevre duyarlılığı ile hammaddelerinde, süreçlerinde, atıklarında, yönetimsel yapılarında, pazarlamada, vb. çevreci yenilikler ortaya koyması önemlidir (Aksu, 2018: 1-2).

"Çevreye duyarlı işletme" ya da "yeşil işletme" kavramları, organizasyonları, faaliyetlerinde çevreye verilen zararı en aza indirgemeyi amaç edinen, "çevre dostu" anlayışını kurum kültürüne yerleştirmeye çalışan ve sosyal sorumluluk kapsamında topluma karşı görevlerini yerine getirmeyi amaç edinen kurumlar olmaya yönlendirmiştir. "Yeşil işyeri" çevresel konulara duyarlı, kaynaklarını etkili bir şekilde kullanan ve sosyal olarak sorumlu bir işyeri olarak tanımlanmaktadır Bu anlamda en yaygın organizasyonel girişimler; geri dönüşüm, enerji ve diğer doğal kaynak kullanımının azaltılması olmaktadır (SHRM, BSR, ve Aurosoorya, 2011; Zibarras ve Ballinger, 2011'den aktaran Kılıç ve Vatansever, 2017: 2). İşletmelerin çevre yararına başlattıkları bu girişimleri Harris ve Crane (2002) "organizasyon kültürünün yeşillenmesi" olarak yorumlamaktadır. Tüm bu değişimlerin ışığında, pek çok örgütün ve işletmenin misyonu, stratejileri ve uygulamalarına yansıyan bir "Yeşil Rönesans" yaşadığı söylenebilir (Ones ve Dilchert, 2012'den aktaran Kılıç ve Vatansever, 2017: 2).

İşletmeler için Yeşil Rönesans şemsiyesi altındaki "sürdürülebilir kalkınma" ise, gelecekte gereksinim duyulacak sosyal ve doğal kaynakları koruyarak ve sürdürülebilir biçimde kullanarak, işletmenin ve paydaşlarının gereksinimlerini sağlayacak faaliyetlerde bulunmak anlamına gelmektedir. Bu çerçevede kurumsal sürdürülebilirliğin aşağıda yer alan Şekil 1'de gösterildiği üzere ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları bulunmaktadır (Nemli, 2004: 79-80).

Şekil 1: Kurumsal Sürdürülebilirliğin Üç Boyutu

Bu kavram ve olgulardan yola çıkan çalışmanın amacı, gelecekteki potansiyel yeşil yakalı çalışanların ve liderlerin çevre bilinçleri ile çevreye duyarlı davranış düzeylerinin tespiti olarak belirlenmiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bu inceleme sonucunda, potansiyel yeşil yakalıların istihdamda değerlendirilebilirlikleri üzerine yorumlar yapılmıştır.

YEŞİL İŞLER, YEŞİL YAKALILAR VE YEŞİL İSTİHDAM

Yeşil ekonominin ortaya çıkardığı "yeşil işler" yapısı ve özelikleri açısından geleceğin istihdam alanı olarak görülmektedir. Yeşil işlerin kapsamı, sınıflandırılması ve istihdam üzerindeki etkileri ile ilgili olarak farklı yaklaşımlar bulunmaktadır.

UNEP/ILO/IOE/ITUC (2008)'in "Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable Low-Carbon World" başlıklı raporunda yeşil işler ya da yeşil yakalı meslekler, "çevre kalitesini korumayı ve artırmayı sağlayan, gelecekte dünya ekosistemine zarar verebilecek her türlü faaliyetten kaçınan işler" olarak tanımlanmaktadır. Yeşil işlerin,

i. ekosistemi ve biyolojik çeşitliliği korumaya yardım etmesi,
ii. verimli stratejiler yoluyla enerji, malzeme ve su tüketimini azaltması,
iii. ekonomik faaliyetleri düşük karbon kullanımıyla gerçekleştirmesi,
iv. her türden atık ve kirlilik üretimini en aza indirmesi ve önlemesi

olmak üzere dört temel özelliği bulunmaktadır (UNEP ve diğ., 2008: 35).

Ancak günümüzde çevresel zararları azaltmayı ve çevreyi korumayı amaçlayan pek çok iş ve meslek grubu olmasına rağmen, bunların tümünün yeşil iş olarak kabul edilmesi olanaklı değildir. Yeşil işlerin çevreci olması gerek bir koşul olmakla birlikte yeter koşul değildir. Çünkü yeşil işlerin çevresel boyutunun yanında ayrıca düzgün işler (decentjobs) de olması gerekmektedir. Yeşil işler, "işgücüne verimli çalışma ortamları sunan, yeterli gelir olanağı ve sosyal koruma sağlayan, işçi haklarına saygılı ve hayatlarını etkileyen kararlara katılım olanağı veren işler"dir (ILO, 2013: 23). ILO'nun kapsamlı tanımına göre bir iş "sürdürülebilir üretime katkı sağlıyorsa, enerji ve doğal kaynaklardan tasarruf ediyorsa, yenilenebilir enerji kullanıyorsa, çevre ve hava kirliliğine yol açmıyorsa, biyo-çeşitliliği koruyorsa" o iş yeşil bir iştir; yeşil işler yalnızca çevre koruma sektörleriyle ilgili değildir (Sungur, 2011: 154). Ayrıca ILO 21. yy. için iki temel sorunla mücadele ettiğini belirtmektedir. Bunlardan ilki, zararlı iklim değişikliğinin şimdiki ve gelecek kuşakların yaşam kalitesini ciddi şekilde tehlikeye atacağı gerçeği ve doğal kaynakların bozulması; ikincisi de, yoksulluk ve işsizliktir (Başol, 2013:1).

Bir başka yönü ile de yeşil işler, "insan onuru ve işçi haklarına saygılı, uygun maaşlı, çalışma koşulları güvenli, iş garantili ve yükselme fırsatları tanıyan işler" olarak tanımlanmaktadır. Özellikle eko-sistemi ve biyolojik çeşitliliği korumaya ve sürdürmeye yardım eden; yüksek verimli stratejiler yoluyla enerji, hammadde ve su tüketimini azaltan; atık ve kirlilik üretimini minimize eden ya da tümüyle önleyen işleri içermektedir (Satır Reyhan ve Duygu, 2015: 29-30).

Yeşil işlere çalışanlar açısından bakılıp bir kategorizasyon yapmak gerekirse, mavi yakalıların sanayide, fabrikalarda, üretim bantlarındaki emek yoğun işçi kesimini; beyaz yakalıların kurumsal alanda, ofislerde çalışanları temsil ettiği; yeşil yakalıların ise yalnızca çevre dostu işlerle sınırlı olmayıp, toplumun yararına çalışan tüm sivil toplum kuruluşlarından sürdürülebilirliğe öncelik veren mesleklere kadar oldukça geniş bir alana uzandığı söylenebilir. Yeşil yakalı meslekler arasında; yenilenebilir enerji danışmanlığı, yenilenebilir enerji mühendisliği, rüzgâr enerjisi uzmanlığı, rüzgâr enerjisi teknikerliği, yeşil pazarlama danışmanlığı, karbon satış uzmanlığı, yeşil insan kaynakları yöneticiliği, çevre ve enerji hukuku uzmanlığı, organik tarım mühendisliği, doğal yaşam koçluğu, ekolojik turizm danışmanlığı, ısı yalıtım uzmanlığı, çevre mühendisliği, ekolojik bina tasarımcılığı, şehir planlama mühendisliği, atık su uzmanlığı ve içilebilir su uzmanlığı sayılabilir (Sungur, 2011: 154).

Yeşil işlerin sekiz önemli sektörde istihdamı artırıcı etkisi de önem kazanmaktadır. Çevresel sürdürülebilirlikle yakından ilişkili olan bu sektörler tarım, ormancılık, balıkçılık, yenilenebilir enerji, kaynak yoğun üretim, geri dönüşüm, inşaat ve taşımacılık olarak sıralanmaktadır ve gelecek 20 yılda küresel olarak 15-60 milyon ek iş fırsatı sunacağı öngörülmektedir (Satır Reyhan ve Duygu, 2015: 21). Halen dünyada en çok yeşil yakalı istihdam eden ülkeler sırasıyla Çin, ABD, Brezilya ve Almanya'dır (ILO, 2008'den aktaran Sungur, 2011: 155).

Diğer yanda Energy Revolution 2012 Raporu'na göre rüzgâr enerjisi 2030 yılına kadar 1,7 milyon insanın istihdam edilmesini sağlayacak ve 2020 yılına kadar 520.000' den fazla işgücü de rüzgâr enerjisi kullanımında istihdam edilecektir. 2030 yılından sonra da off-shore rüzgâr santrallerinde %62 oranında artış ile toplam 794.079 istihdam sağlanacağı ifade edilmiştir. Euractiv'in haberinde de, günümüzde dünya genelinde 4 milyon işgücüne istihdam sağlayan temiz teknoloji sektörünün 2020 yılında 20 milyon işgücüne istihdam sağlayacağı öngörülmektedir (Binici, 2013'den aktaran Yeşil ve Fidan, 2017: 609).

Yeşil işlerin istihdam üzerinde dört etkisinin olabileceğini belirtilmektedir. Bu olasılıklar şu şekilde sıralanabilir (Özsoy Erden, 2016: 55):

i. Bazı durumlarda ek istihdam yaratılabilir (mevcut üretim donanımına ek olarak kirlilik kontrol cihazları üretimi gibi).
ii. Bazı istihdam alanları yer değiştirebilir (fosil yakıt kullanımı yerine yenilenebilir kaynaklara, kamyon üretimi yerine raylı araç üretimine ya da depolama ve atık yakma yerine geri dönüşüme kayma gibi nedenlerle).
iii. Belirli işler yer değiştirmeksizin elenebilir (çevreye zararlı ambalaj malzemelerinin kullanımından vazgeçilmesi veya yasaklanması ve bunların üretiminin durdurulması halinde).
iv. Pek çok mevcut iş çeşitli beceri setleriyle, çalışma yöntemleriyle ve yeni yeşil fikirlerle basitçe yeniden düzenlenebilir (özellikle tesisatçılar, elektrikçiler, metal çalışanları ve inşaat işçileri gibi).

Yeşil istihdam konusunda Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 2008 yılındaki raporunda, 2030 yılına gelindiğinde güçlü bir politika desteğiyle biyo-yakıt bağlantılı tarım ve sanayi işletmelerinde 12 milyona kadar insanın çalışabileceği, 2,1 milyon kişinin rüzgâr enerjisiyle ilgili iş bulabileceği, güneş gözelerindeki istihdam potansiyelinin ise 6,3 milyon kadar olacağı tahminine yer vermiştir (UNEP ve diğ., 2008: 7). Doğal olarak bu tür projeksiyonlar, projeksiyonun yapıldığı yıllardaki teknolojiler ve ekonomik etkiler çerçevesinde hazırlandığından gerçekleşme olasılıkları çok değişkenlik gösterebilmektedir; ayrıca yeni teknolojilere geçiş de küresel ekonomik koşullar yanında ülke ekonomilerine bağlı olarak değişmektedir. Örneğin, rüzgâr enerjisi sektörü uluslararası ölçekte önemli istihdam alanı konumuna gelmiştir. Bu sektördeki istihdam 2005 yılında 235.000 iken 2009 yılında 550.000'e çıkmıştır. 2013 yılında ise yaklaşık %9 artışla 601.500'e ulaştığı bilinmektedir. Yenilenebilir ve temiz enerji alanlarında ABD, Çin, Almanya, İspanya, Brezilya, İtalya ve Hindistan öncü ülkeler arasındadır. Yapılan araştırmalara göre 2000'lerin başlarında güneş enerjisinden sıcak su elde edilmesinde 300.000, termal güneş enerjisinde 200.000 civarında iş yaratılmış bulunmaktadır. 2015'te yayınlanan envanterde ise toplam sayının büyük artışla 6,5 milyona ulaştığı, güneş gözeleri sektöründe 2,3 milyona ve rüzgâr enerjisi alanında da 800.000'e kadar çıktığı vurgulanmıştır. Gayri Safi Milli Hasıla düzeyi 1000$ civarında olan Bangladeş'de ise, yeşil işlerin yaygınlaştırılması konusunda yapılan çalışmalar örnek vermeye değer özelliktedir (Satır Reyhan ve Duygu, 2015: 24).

METODOLOJİ

Kocaeli Üniversitesi öğrencileri içerisinden basit rassal örnekleme tekniği ile seçilen kişilere anket uygulanarak veriler toplanmıştır. Ankette Likert tipi sorular kullanılmıştır. Geçerli 407 anketin güvenilirliği test edilmiş, yüksek bir güvenilirlik derecesi elde edilmiştir (Cronbach Alfa = 0,87). Elde edilen veriler SPSS 21 ile test edilmiştir. Bu testlerde frekans analizi ve Ki-kare testi kullanılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi olarak %5 ($p<0,05$) alınmıştır. Elde edilen sonuçlar, frekans ve oransal gösterimler biçiminde özet tablolar ve grafiklerle sunulmuştur.

BULGULAR

Geleceğin potansiyel yeşil yakalı çalışanlarının şimdiki çevreci davranışlarının belirlenmesi ve bu konuya bakış açılarının ortaya çıkarılması için yapılan bu çalışmaya katılanların %71,7'si kız öğrencilerden oluşmaktadır. Ayrıca, ankete katılan bu öğrencilerin büyük bir çoğunluğu öğrenciliklerinin ilk yıllarını yaşamaktadır. Genellikle 1 milyon üzeri nüfusu olan şehirlerde yaşayan bu öğrencilerin demografik dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Demografik Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	292	71,7
	Erkek	115	28,3
Sınıf	1	112	27,5
	2	237	58,2
	3	50	12,3
	4	8	2,0
Şehir Büyüklüğü	Küçük (<500 b)	26	6,4
	Orta (500 b - 1 m)	17	4,2
	Büyük (>1 m)	364	89,4

Katılımcıların çevre duyarlılığı noktasında gerçekleştirdikleri davranışların belirlenebilmesi amacıyla oluşturulan Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekte puanlama (-2) ile (+2) arasında değişmektedir. Öğrencilerin ölçekte verilen yargılara verdiği cevapların dağılımı Tablo 2'de sunulmuştur. Yapılan Ki-kare testleri sonucunda ölçekte verilen her maddenin belirli bir değerde farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Tablo 2'de yer alan davranışlar puan sıralamasına göre (olumludan olumsuz davranışa göre) dizilmiştir. Tabloda verilen değerler frekans ve (%) biçiminde sunulmuştur.

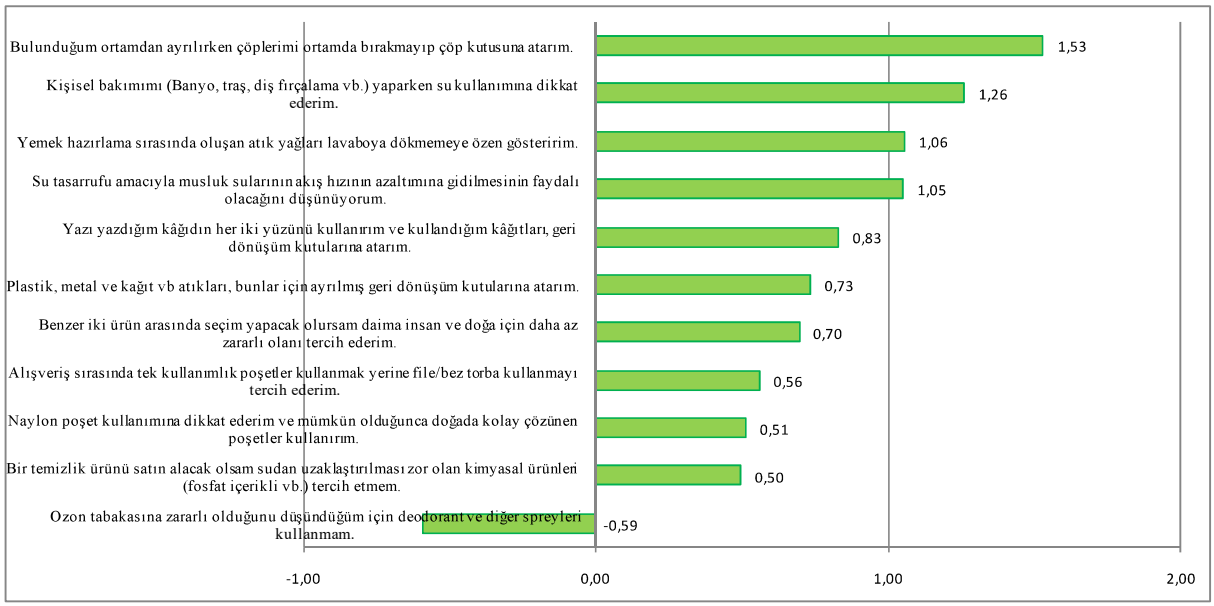
Tablo 2: Çevresi Davranışlar Dağılımı ve Sıralaması

	Hiçbir Zaman	Çok Nadir	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman	**Ort ± s**
İç ortam hava kalitesini korumak için her gün odamı/evimi havalandırmaya özen gösteririm.	20 (4,9)	2 (0,5)	15 (3,7)	52 (12,8)	**318 (78,1)**	1,59 ± 0,97
Bulunduğum ortamdan ayrılırken çöplerimi ortamda bırakmayıp çöp kutusuna atarım.	18 (4,4)	7 (1,7)	15 (3,7)	68 (16,7)	**299 (73,5)**	1,53 ± 0,98
Enerji israfının önüne geçmek için lamba ve elektronik aletleri sadece ihtiyaç duyduğumda açık bırakırım.	16 (3,9)	13 (3,2)	42 (10,3)	110 (27,0)	**226 (55,5)**	1,27 ± 1,03
Kişisel bakımımı (Banyo, traş, diş fırçalama vb.) yaparken su kullanımına dikkat ederim.	19 (4,7)	8 (2,0)	54 (13,3)	93 (22,9)	**233 (57,2)**	1,26 ± 1,07
Bilgisayarımı ve yazıcı vb. aygıtları kullanmadığım sürece enerji tasarrufu açısından kapalı tutarım.	21 (5,2)	24 (5,9)	59 (14,5)	80 (19,7)	**223 (54,8)**	1,13 ± 1,17
Yemek hazırlama sırasında oluşan atık yağları lavaboya dökmemeye özen gösteririm.	26 (6,4)	27 (6,6)	52 (12,8)	95 (23,3)	**207 (50,9)**	1,06 ± 1,22
Su tasarrufu amacıyla musluk sularının akış hızının azaltımına gidilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.	25 (6,1)	16 (3,9)	69 (17,0)	100 (24,6)	**197 (48,4)**	1,05 ± 1,17
Yazı yazdığım kâğıdın her iki yüzünü kullanırım ve kullandığım kâğıtları, geri dönüşüm kutularına atarım.	19 (4,7)	30 (7,4)	99 (24,3)	112 (27,5)	**147 (36,1)**	0,83 ± 1,14
Plastik, metal ve kağıt vb atıkları, bunlar için ayrılmış geri dönüşüm kutularına atarım.	25 (6,1)	34 (8,4)	101 (24,8)	111 (27,3)	**136 (33,4)**	0,73 ± 1,18
Bilgisayardan çıktı almadan önce kontrol amaçlı önizleme yaparım.	38 (9,3)	35 (8,6)	94 (23,1)	82 (20,1)	**158 (38,8)**	0,71 ± 1,31
Benzer iki ürün arasında seçim yapacak olursam daima insan ve doğa için daha az zararlı olanı tercih ederim.	19 (4,7)	39 (9,6)	112 (27,5)	114 (28,0)	**123 (30,2)**	0,70 ± 1,14
Bir elektronik ürün satın alacak olsam su/enerji tasarruflu modelleri tercih etmeye çalışırım.	28 (6,9)	50 (12,3)	96 (23,6)	96 (23,6)	**137 (33,7)**	0,65 ± 1,25
Alışveriş sırasında tek kullanımlık poşetler kullanmak yerine file/bez torba kullanmayı tercih ederim.	41 (10,1)	55 (13,5)	87 (21,4)	83 (20,4)	**141 (34,6)**	0,56 ± 1,35
Üniversitemiz çevre bilincini kazandıracak herhangi bir proje ya da seminer düzenleyecek olsa buna katılırım.	33 (8,1)	46 (11,3)	119 (29,2)	88 (21,6)	**121 (29,7)**	0,54 ± 1,25
Naylon poşet kullanımına dikkat ederim ve mümkün olduğunca doğada kolay çözünen poşetler kullanırım.	36 (8,8)	53 (13,0)	101 (24,8)	100 (24,6)	**117 (28,7)**	0,51 ± 1,27
Bir temizlik ürünü satın alacak olsam sudan uzaklaştırılması zor olan kimyasal ürünleri (fosfat içerikli vb.) tercih etmem.	29 (7,1)	55 (13,5)	121 (29,7)	89 (21,9)	**113 (27,8)**	0,50 ± 1,23
Yakın mesafelere giderken otomobil/toplu taşıma araçları kullanmak yerine yürümeyi/bisiklete binmeyi tercih ederim.	64 (15,7)	44 (10,8)	89 (21,9)	81 (19,9)	**129 (31,7)**	0,41 ± 1,43
Yere çöp atan bir kişi gördüğümde onu mutlaka uyarırım.	28 (6,9)	64 (15,7)	**120 (29,5)**	106 (26,0)	89 (21,9)	0,40 ± 1,19
Atık pilleri, atık pil toplama kutularına atarım	42 (10,3)	67 (16,5)	**110 (27,0)**	85 (20,9)	103 (25,3)	0,34 ± 1,30

Kağıt israfı olmaması için bir dokümanın çıktısını almak yerine bilgisayar ortamında okumayı tercih ederim.	26 (6,4)	64 (15,7)	**147 (36,1)**	89 (21,9)	81 (19,9)	0,33 ± 1,15
Genellikle tek kullanımlık piller yerine sarj edilebilir pil kullanmaya dikkat ederim.	47 (11,5)	84 (20,6)	**113 (27,8)**	72 (17,7)	91 (22,4)	0,19 ± 1,31
Çevre kirliliğine veya doğal kaynakların tahribatına yol açan faaliyetlere şahit olduğumda ilgili birimlere şikayette bulunurum.	53 (13,0)	**101 (24,8)**	**99 (24,3)**	93 (22,9)	61 (15,0)	0,02 ± 1,27
Çıktı almak yerine genellikle e-posta gönderirim.	70 (17,2)	91 (22,4)	**138 (33,9)**	62 (15,2)	46 (11,3)	-0,19 ± 1,22
Ozon tabakasına zararlı olduğunu düşündüğüm için deodorant ve diğer spreyleri kullanmam.	**136 (33,4)**	103 (25,3)	77 (18,9)	48 (11,8)	43 (10,6)	-0,59 ± 1,34
Ülkemizde çevre ile ilgili faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği etkinliklere katılırım.	109 (26,8)	**133 (32,7)**	94 (23,1)	40 (9,8)	31 (7,6)	-0,61 ± 1,20

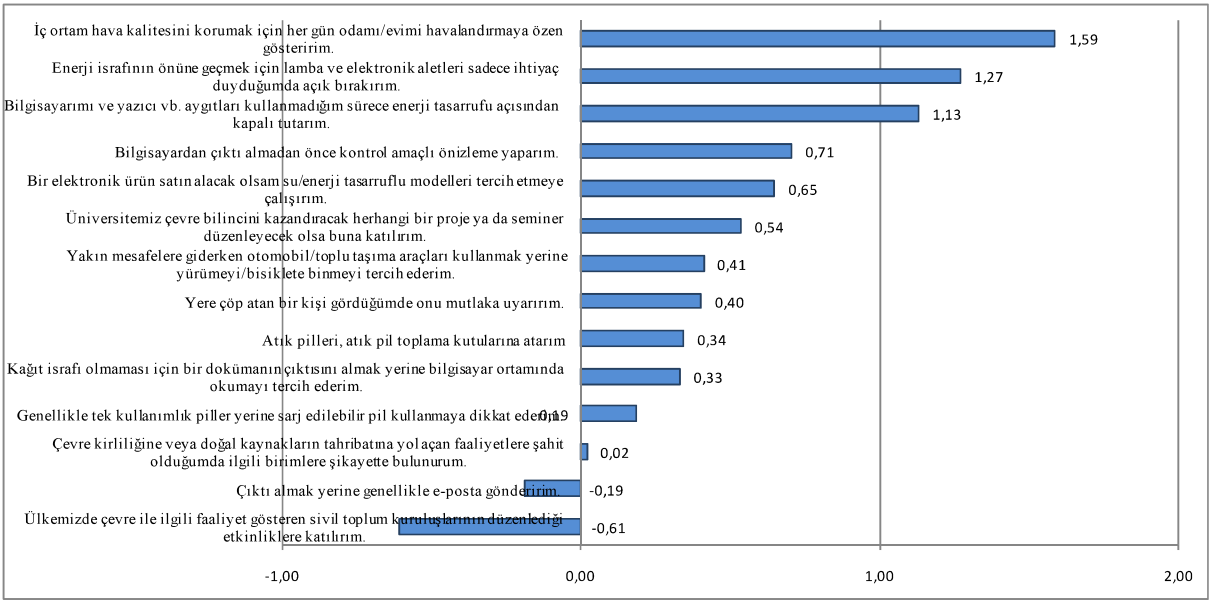
Tablo 2'de sunulan listedeki davranışlar "Kişisel Davranışlar" ve "Sosyal Davranışlar" olarak iki parça olarak düşünüldüğünde, öğrencilerin çevreci davranışlarındaki yapı daha net görülebilmektedir. Bu iki davranış biçimine göre ayrışmalar Şekil 2 ve Şekil 3'te gösterilmektedir.

Şekil 2'ye bakıldığında öğrencilerin kişisel olarak çevreci davranışlarının ilk sırasında *"Bulunduğum ortamdan ayrılırken çöplerimi ortamda bırakmayıp çöp kutusuna atarım"* maddesi gelmektedir. Son sırada ise *"Ozon tabakasına zararlı olduğunu düşündüğüm için deodorant ve diğer spreyleri kullanmam"* yargısı yer almaktadır.

Şekil 2: Kişisel Çevreci Davranışlar Sıralaması

Öğrencilerin bulundukları ortamda ortaya koydukları çevreci davranışlar "sosyal davranışlar" olarak adlandırılmıştır. Şekil 3'te bu davranışların sıralaması yer almaktadır. Buna göre öğrenciler en fazla *"İç ortam hava kalitesini korumak için her gün odamı/evimi havalandırmaya özen gösteririm"* davranışını sergilediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, en son sırada ise *"Ülkemizde çevre ile ilgili faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği etkinliklere katılırım"* maddesine işaret etmişlerdir.

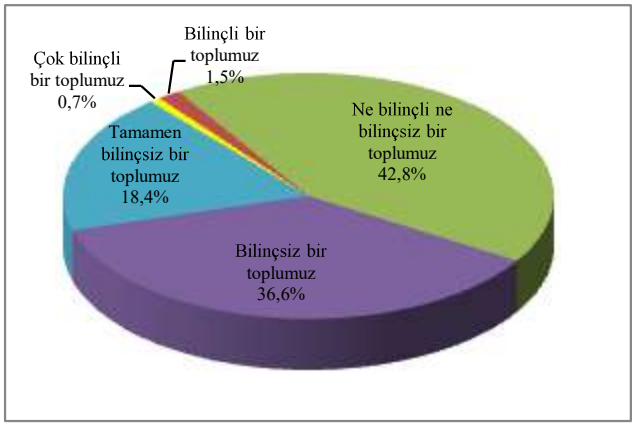

Şekil 3: Sosyal Çevreci Davranışlar Sıralaması

Yeşil yakalı lider olma yolunda ilerleyen üniversite öğrencileri, gözlemleri sonucunda bulundukları toplumun "çevre bilinci düzeyi"ni olumsuz yönde belirtmişlerdir (Tablo 3 ve Şekil 4). Katılımcıların %42,8'i toplumumuzu çevrecilik konusunda "ne bilinçli ne bilinçsiz" olarak, %36,6'sı da "bilinçsiz" olarak görmektedirler. Bu durum ki-kare testi sonucunda da anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$).

Tablo 3: Öğrencilerin Gözünden "Toplumun çevre bilinci düzeyi"

	n	%	Test
Çok bilinçli bir toplumuz	3	0,7	
Bilinçli bir toplumuz	6	1,5	χ^2=307,337
Ne bilinçli ne bilinçsiz bir toplumuz	174	42,8	sd = 4
Bilinçsiz bir toplumuz	149	36,6	p = 0,000
Tamamen bilinçsiz bir toplumuz	75	18,4	

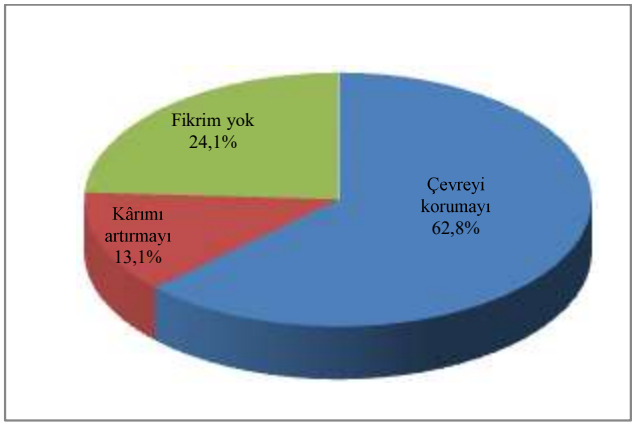

Şekil 4: Öğrencilerin Gözünden "Toplumun çevre bilinci düzeyi"

Öğrencilere, bir işletme sahibi oldukları ve kârlarını artırmak için çevreye biraz zarar vermeleri gereken bir durum olduğunu hayal etmeleri istenmiştir. Bu ortamda çevreyi korumayı mı, yoksa kârlarını artırmayı mı tercih edecekleri sorulmuştur. Elde edilen yanıtlar Tablo 4'te ve Şekil 5'te gösterilmiştir. Buna göre öğrencilerin büyük bir bölümü (%62,8'i) böyle bir hayali senaryoda "çevreyi korumayı" tercih etmektedir ($p<0,05$). %24,1'i ise herhangi bir karara varamamıştır.

Tablo 4: Öğrencilerin İşletme Sahibi Olduğu Senaryosuna Göre Tercihleri

	n	%	Test
Çevreyi korumayı	255	62,8	χ^2=166,202
Kârımı artırmayı	53	13,1	sd = 2
Fikrim yok	98	24,1	p = 0,000

Şekil 5: Öğrencilerin İşletme Sahibi Olduğu Senaryosuna Göre Tercihleri

SONUÇ

Yeşil paradigma ve uzantısındaki yeşil ekonomiye geçişle birlikte yeşil işler önem kazanmıştır, önem kazanmaya da devam edecektir. Yeşil işlerin araştırılması, gelecekte iş piyasasının gereksinim duyacağı işlere yönelik işgücünün yetiştirilmesi ve eğitim kurumlarında çalışmalar yapılması açısından gereklidir.

Bu çalışmada potansiyel yeşil yakalı olarak nitelenen üniversite öğrencilerinin yeşil işlerin istihdamda değerlendirilebilirlikleri bağlamında sergiledikleri çevreci davranışlar olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin gerek kişisel olarak gerekse de sosyal olarak çevreci davranışlar sergiledikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca gözlemleri sonucunda bulundukları toplumun "çevre bilinci düzeyi"nin de olumsuz yönde olduğunu belirtmişlerdir. Ancak yeşil ekonominin değişen işgücü taleplerini karşılayabilmesi açısından sürekli eğitim, gelişme ve uyum becerisi gereklidir. Bu kapsamda mevcut potansiyelin işlenmesi ve değerlendirilmesi açısından yeşil faaliyet alanları ile ilgili dinamik, sürekli değişim ve gelişim

gösteren, çoklu beceri ve bilgi sunan, farklı kurum ve birimlerin işbirliği ile disiplinler arası eğitim modüllerinin belirlenmesi gerekliliği bu çalışmanın önerisi olabilir.

KAYNAKÇA

Aksu, B. (2018). Firmaların Eko-İnovasyona Dayalı Sürdürülebilir Performanslarının İncelenmesinde Bir Model Önerisi ve Analizi. Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.

Başol, O. (2013). Yeşil İşler Sürdürülebilir Girişimlerde İnsan Onuruna Yakışır İşler ve Düşük Karbon Ekonomisi. KESAM Kırklareli Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, http://acikerisim.kirklareli.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/ 20.500.11857/ 427/Ye%C5%9Fil%20%C4 %B0 %C5 %9 Fler % 20-%20KESAM. pdf?sequence=1&isAllowed=y.

ILO (2013). Sustainable Development, Decent Work and Green Jobs. International Labour Conference, 102nd session, Report V, Genova. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_207370.pdf.

Kılıç, N., Vatansever, Ç. (2017). Çalışanların "Yeşil" Tutum ve Davranışları ile Yaşam Değerleri İlişkisi. https://www.academia.edu/31031400/%C3%87al%C4%B1%C5%9Fanlar%C4%B1n_Ye%C5%9Fil_Tutum_ve_Davran%C4%B1%C5%9Flar%C4%B1_ile_Ya%C5%9Fam_De%C4%9Ferleri_%C4%B0li%C5%9Fkisi.

Nemli, E. (2004). Sürdürülebilir Kalkınma: Şirketlerin Çevresel ve Sosyal Yaklaşımları. Filiz Kitabevi, İstanbul.

Özsoy Erden, C. (2016). Yeşil İşler ve İstihdam Olanakları Üzerine Bir Tartışma. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi . 8 (1), 51-59.

Satır Reyhan, A., Duygu, E. (2015). Çevre Politikalarında Yeni Bir Yaklaşım: Yeşil İşler ve Yeşil İstihdam. Memleket Siyaset Yönetim (MSY), 10 (23), 21-39.

Sungur, Z. (2011). Türkiye'de Yeşil Yakalı Mesleklerin Gelişiminde Güncel Eğilimler. International Conference On Eurasian Economies, 154- 159.

UNEP/ILO/IOE/ITUC.(2008). Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable Low-Carbon World. http://www.unep.org/labour_environment/PDFs/Greenjobs/UNEP-Green-Jobs-Report.pdf.

Yeşil, Y., Fidan, F. (2017). Çevresel istihdam bağlamında yeşil işlerde eğitim ve beceri kazandırma. International Journal of Social Sciences and Education Research Online, 3 (2), 607-618.